

Miếu Bà Cố Hỉ

ở Cần Thơ

Trần Phổng Điều

Khoa KHXH&NV, Trường Cao đẳng Cần Thơ



Miếu Bà Cố Hỉ tọa lạc tại ấp Nhơn Khánh, xã Nhơn Nghĩa, huyện Phong Điền, TP. Cần Thơ. Tuy là một ngôi miếu nhỏ nhưng nổi tiếng linh thiêng nên thu hút được đông đảo du khách gần xa đến đây thành tâm cúng bái. Sở dĩ ngôi miếu trở nên linh thiêng vì nó gắn với một truyền thuyết dân gian về giàn gừa nơi đây.

Truyện kể rằng: Giàn gừa này đã có từ thế kỷ 19, lúc bấy giờ có một người họ Nguyễn vào khai khẩn đất hoang tại đây. Trong quá trình khai khẩn, người họ Nguyễn này đốt ruộng, làm đồng chẳng may để xảy ra hỏa hoạn làm cháy hết cả giàn gừa. Từ đó, gia đình người họ Nguyễn này liên tiếp xảy ra nhiều chuyện chẳng lành: con cháu ông thường xuyên bị bệnh và qua đời, gia đình thì lộn xộn, xóm làng không yên. Một hôm, có một vị thầy tu trên núi đi ngang tình cờ nghe được chuyện này nên khuyên họ Nguyễn phải trồng lại giàn gừa thì mới qua khỏi kiếp

nạn, bởi giàn gừa là nơi Bà ngự, nay cây cháy Bà không có chỗ nương nấu. Gia đình họ Nguyễn nghe theo và trồng lại giàn gừa, đồng thời lập miếu thờ Bà Cố Hỉ, từ đó gia đình họ Nguyễn cũng như xóm làng đều bình yên vô sự. Đồng thời, dân làng xung quanh cũng chọn ngày 28 tháng 02 âm lịch hàng năm để làm lễ cúng Bà.

Câu chuyện có vẻ hoang đường, nhưng nó đã gắn với đời sống tâm linh của người dân nơi đây gần 200 năm qua nên nó có giá trị nhất định về mặt tinh thần. Điều này được chứng minh qua số lượng người đến viếng Bà ngày một đông, đặc biệt là vào dịp cúng Bà. Mặc dù tất cả mọi người đều xác tín rằng: Bà rất linh hiển, có quyền năng siêu việt, có thể ban phúc hay giáng họa cho con người nhưng cho đến nay chưa ai giải thích rõ lai lịch của Bà. Người ta chỉ gọi Bà theo danh xưng là Thượng Động Cổ Hỉ mà thôi.

Thật ra, Bà Cố Hỉ còn gọi là “Cổ Hỉ phu nhân hoặc Cổ Hỉ Tiên Phi là một nữ thần mang tính ác, thường ở trong rừng sâu núi thẳm có danh hiệu là *Thượng Động Cổ Hỉ*. Tín ngưỡng này gốc của người Chăm, có thể là nữ thần PôNagar Việt hóa. Đây là dạng thần *Tiên Chủ* (nên dân gian xưa có câu: “xưa từ đời bà Cố Hỉ”). Theo nhiều tài liệu, tín ngưỡng Cổ Hỉ Phu Nhân được đưa từ vùng Phan Rang vào”.¹

Tín ngưỡng Bà Cố Hỉ không chỉ có ở Cần Thơ mà các địa phương khác ở Nam bộ cũng có. Tín ngưỡng này du nhập vào Nam bộ theo

dấu chân của những lưu dân từ miền Trung vào đây khai khẩn đất hoang. Và khi đến Nam bộ, tín ngưỡng này đã bị “khúc xạ” ít nhiều làm cho nó mất vẻ nguyên thủy ban đầu. Vì vậy, Bà Cố Hỉ ở Nam bộ gần như không có hình hài cụ thể mà chỉ mang tính chất là vị thần trong ý niệm và được thờ chung với các vị thần khác như: Bà Chúa Xứ, Bà Chúa Động... mà Huỳnh Tịnh Paulus Cửa đã ghi nhận trong *Dại Nam Quốc âm tự vị* trong mục từ *Bảy bà ba cậu* là: “Bà chúa Tiên, bà chúa Ngọc, bà chúa Xứ, bà chúa Động, bà Cố Hỉ, bà Thủy, bà Hỏa; cậu Trày, cậu Quý đều là con bà chúa Ngọc, làm bạn với một vị thái tử Trung Quốc mà sinh ra cả bảy đều là thần quỷ hay làm họa phước; còn có cậu Lý, cậu Thông, nói theo vần kể có ba cậu. Về hai người sau không rõ sự tích”.² Tuy nhiên trong thực tế, người dân Cần Thơ chẳng mấy ai lưu tâm đến lai lịch của Bà, mà người ta chỉ biết rằng đây là một vị nữ thần có đầy quyền năng trong việc định đoạt phúc họa cho con người.

Nét đặc biệt của miếu Bà Cố Hỉ ở Cần Thơ là bài vị trong miếu không thờ Bà Cố Hỉ mà lại thờ vị thần xứ sở (Chúa Xứ). Như vậy, người dân nơi đây không hề xem Bà Cố Hỉ là vị ác thần mà đã đồng nhất Bà với vị Chúa Xứ nường nường. Câu đối ở hai bên miếu đã chứng minh cho điều này.

Chúa hiển hách nhân dân thịnh vượng

Xứ hiển linh bách tính bình an

Câu đối này thể hiện ước nguyện của dân làng mong Bà hiển linh để phù hộ độ trì cho họ có một cuộc sống bình an, hạnh phúc. Hai bên miếu còn có tượng của Bạch hổ và Hắc hổ như là sự canh giữ miếu Bà, trấn giữ tà ma, xua đuổi mọi điều xui xẻo xảy đến cho dân làng.



Khu du lịch Giàn gừa

Ảnh: Internet

NGỌC HÙNG

Mùa nước nổi

Trần bờ nước nổi đổ về
Trong mênh mông nước bộn bề ốc, cua
Ếch, lươn: đặt lợp nhặt thưa
Ra tay tóm bắt chuột, rùa thiếu chi
Tôm càng xanh vỏ gom đi
Rắn mối, rắn nước cùng là ri... voi
Linh, lạng, lười trâu... mấy loài
Đặt dón, vãi chài roi rói tươi chong
Chim trời cá nước miệt đồng
Bông súng, điên điển trời trồng người thu
Món ngon quê kiểng mặc dù
Nướng, chiên, rang lại nấu chua hoặc hầm
Mỗi năm vào độ mưa dầm
Miền Tây no nước dân thăm cảm ơn.

Hàng ngày, miếu Bà Cố Hỉ đón rất nhiều khách hành hương đến đây viếng thăm, dâng lễ. Đặc biệt là ngày cúng Bà vào ngày 28 tháng 02 âm lịch, hàng ngàn lượt người đến đây làm chật ních cả đường đi.

Tóm lại, tín ngưỡng Bà Cố Hỉ là tín ngưỡng dân gian trong đời sống tâm linh của người dân Cần Thơ. Tín ngưỡng này giúp người ta cân bằng tâm lý mỗi khi gặp chuyện chẳng lành trong cuộc sống; thể hiện tình đoàn kết xóm làng, khơi gợi lòng từ tâm của con người; giúp con người vững tin vào cuộc sống.

1. Võ Thanh Bằng (chủ biên) (2008), *Tín ngưỡng dân gian ở thành phố Hồ Chí Minh*, Nxb ĐHQG TP.HCM, tr. 79.
2. Huỳnh Tịnh Paulus Cửa (1895), *Dại Nam quốc âm tự vị*, Sài Gòn, tr.19.